21

A. D.

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA DE

ABORTU,

Qvam

INDULTU

GRATIOSISSIMÆ ac ILLUSTRIS FACULTATIS MEDICÆ
IN PERANTIQVA ELECTORALI GERANA

Sub PRÆSIDIO

VIRI Nobilisſimi, Excellentisſimi atq; Experientisſimi

DN. JUSTI VESTI,

Med. Doct. Anatom. Chirurg. ac Botan. P. P. Celeberrimi, Facultatis MEDICÆ Aſſeſſoris graviſſimi,
h. t. DECANI ſpectatisſimi,

PATRONI, PROMOTORIS ac HOSPITIS ad cineres usqve colendi,

PRO

LICENTIA

Ac Summis in ARTE MEDICA HONORIBUS & PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS obtinendis,

Solenni Eruditorum Examini ſubmittit

GEORGIUS CHRISTOPHORUS Habermas/
Weiſſenfelſ. Miſnic.

IN AUDITORIO MAJORI

H. L. Q. C.

d. 3. Junij Anno M. DC. XC.

ERFORDIÆ, Typis Johann-Henrici Groſchij.

PRÆLOQVIUM.

SUnt certè qvam plurimi ſeqvioris ſexus morbi, à qvibus viri deprehenduntur omninò immunes; non dicam de menſtruo fluxu, aliàs tædioſo ſatis, qvippe qvi, cùm ceteroqvin perfectè ſanis conveniat ex ordine naturæ, non minus naturalis eſſe fœminis videtur, qvam excretio urinæ, fœcum alvinarum &c. ſaltem ſi, qvæ geſtationis tempore gravidis accidunt, advertimus, variæ occurrunt calamitates, non moleſtæ tantùm, ſed & periculoſæ, matri pariter atqve ſoboli. Hâc vice ſufficiat, loco Diſputationis Inauguralis, conſiderâſſe ABORTUM, tam freqvens mulieribus malum, imò & qvibusdam adeò habituale, ut exinde turpem qvoqve ſterilitatis notam contrahant non paucæ. Faxit Æternum Numen, cujus Gratioſæ directioni omnia mea ſtudia unicè committo, ut hic qvoqve conatus vergat in ejusdem divini Nominis Gloriam, pluriumqve ſalutem!

§. 1.

ABORTUS vocabulo procul dubio vox aboriri o riginem dedit, videturq; Abortus ita dictus qvaſi fruſtra vel per errorem ortus, qvem admodum aliàs abſonum, v. g. ſonus eſt concentu harmonico alienus; item abuſus qvem in uſu rerum legitimo committimus, error.

§. 2. Hippocrati olim φθορὰ vel ἀποφθορὰ aut δια-φθορὰ, aliis Græcorum appellabatur ἄμβλωσις; Noſtra tibus: Es gehet der Frau unrichtig vel etiam Eine un zeitige Geburth.

§. 3. Eſt autem duplex Abortus ſignificatio; aut enim matri tribuitur, innuitqve actum intempeſtivi partus: au proli, & indicat fœtum ipſum maturè nimis excluſum.

§. 4. Priori ſenſu acipitur hoc in loco, unde non incon veniens erit, ſi Abortum definiamus per *ejectionem imper fecti fœtus*, vel qvod proinde eſt, *per intempeſtivam fœtu immaturi excluſionem.*

§. 5. Nimirum genere convenit cum partu Abortus ſiquidem utroqve in caſu ejicit vel excludit fœmina, qvo utero geſtavit. Unde in Abortu qvoqve ultimis præſer tim ingravidationis menſibus, conatus doloresqve ſimil limi ſunt ijs, qvos puerpera in legitimo partu ſuſtinet.

§. 6. Aſt differentiam ſatis notabilem ſuggerit fœtus qvippe qui ad debitam perfectionem non pervenit, ſe quaſi adhuc immaturus expellitur in Abortu.

§. 7. Eqvidem *Ariſtot. lib. 7.* de hiſtor. animal. tre conſtituit terminos in gravidis probè diſtingvendos. Pri mus abſolvitur ſeptem à conceptu diebus, & qvæ interea

con

contingit jactura, vocatur ἔκρυσις; ſecundus extendit ſe ad qvadrageſimum, tuncqve ἐκτρωσμὸς nominatur embryonis deperditio: Tertius à qvadrageſimo ad legitimam usqve partus horam excurrit, qvo tempore ἀποφθορὰ proprie locum habet.

§. 8. Ad ejus imitationem latinè alij dixerunt *effluxionem*, qvæ primis diebus: *aborſum*, qvi primis menſibus: *Abortum*, qvi ultimis menſibus fit corruptio. vid. *Ludov. Bonacioli Enn. Muliebr. c. 6.*

§. 9. Pleriqve verò abòrſum & abortum vel abortionem pro uno eodemqve habent; effluxionem tamen ab illo diſtinctam volunt. Ita ſentit *Ambroſius Paræus de Hom. Generat. cap. 30. Aliud Abortio*, inqviens, *aliud Effluxio eſt. Abortionem vocant fœtus jam formati & vitalis præcipitatam ante maturitatis tempus excluſionem: Effluxionem verò ſeminum commixtorum & jam per aliqvot dies coagulatorum dilapſum, membranarum & concreti ſangvinis ac informis carnis qvâdam ſpecie, obſtetrices noſtrates Falſum Germen appellant.*

§. 10. Et ſunt aliqvæ, ut cum *Sennerto* loqvar, *Abortus temporis & magnitudinis fœtus ratione differentiæ. Aliqvando enim qvod ejicitur, parvum planè eſt & globoſum, inſtar uvæ acini, ut in eo caput, brachia, crura, vix à trunco diſcerni poſſint, qvale qvid primis ſtatim diebus ejicitur: interdum qvod ejicitur, digiti longitudinem æqvat, interdum ſpithamæ longitudine imperfectus ejicitur: interdum abortivum non multum à perfectione abeſt.*

§. 11. Interim tamen nil impedit, qvò minus ſub eodem abortus titulo complectamur omnem partum, qui ante legitimum tempus accidit; præſertim cum nomen effluxio-

nis non tam informis maſſæ, quam liqvoris ſeminalis, utpotè magis fluidi excretionem innuat.

§. 12. Sanè definitus certusqve pariendi terminus, uti reliqvis animalibus, ita homini qvoqve à Creatore præfixus eſt. Et qvidem triginta novem ſeptimanæ, ſive novem menſes ordinariè ad humani fœtus in utero formationem reqviruntur, qvo elapſo temporis ſpatio juſtus ac naturalis inſtat partus. Sicuti vero præter naturam nonnunqvam diutius, qvam par eſt protrahitur terminus in partu retardato: ita freqventiùs longè acceleratur in Abortu.

§. 13. Saltem dubium erit, qvid ſentiendum de ijs, qvi ſeptimo vel octavo menſe, aut etiam circa initium noni naſcuntur. Non me latet, olim ſeptimeſtrem partum pro vitali, ſed octimeſtrem non æqve fuiſſe habitum; qvid verò de hâc controverſia judicandum ſit, videri poteſt in *Excellent. Ammanni Irenico pag. 68. & ſeqventibus.*

§. 14. Ita mihi videtur, multos haberi pro ſeptimeſtribus aut octimeſtribus, qui tamen reverâ tales non ſunt. Qvid, ſi enim matris vel ignorantia vel neqvitia ſeducat patrem? utpotè qvi minus de puncto conceptionis certus eſſe valet. Nam ad eundem modum decipitur Medicus, non aliunde, quam ex relatione ſecurus.

§. 15. Attamen poſito, fœtum verè ſeptimeſtrem ſupervivere, quid tum cenſendum? Reſpondeo diſtingvendo inter forum JCTorum & Medicorum. Sit ita, partum ſeptimeſtrem dici legitimum intuitu hæreditatis, aliusve juris competentis; nondum tamen ſeqvitur, ergò & legitimus eſt ſtylo Medico, i. e. legitimo natus tempore. Quid obſtat

ſtat abortum ſupereſſe? Quam enim in utero expectare non potuit perfectionem à Natura robuſtiore nanciſcitur, poſtquam è matris ſinu prodijt; prout e. g. non rarum eſt, pyra, pomaqve ſuam demum impetrare maturitatem, quando ab arbore divulſa & aliqvandiu aſſervata fuerunt.

§. 16. Sed tranſeat litigium hocce omninò vanum, potius progredior ad examen cauſarum, qvibus abortus excitari ſolet; his enim probè perſpectis, non amplius obſcurum erit, qvale gravidarum regimen tenendum, qvo minus perdatur embryo.

§. 17. Nec vero ſuâ, ſed matris culpâ expellitur fœtus; ſiqvidem ad mentem Galenicorum, irritata uteri expultrix facultas, vel qvod idem eſt, uterus impatiens, ubiqve cauſa exiſtit abortus proxima, qvatenus non ſponte ſuâ elabitur, ſed conatu motuqve uteri proprio ejicitur partus intempeſtivus.

§. 18. Qvæ autem ſub titulo cauſarum remotiorum veniunt, plurima ſunt; multis namque modis irritari uterus ad abortum poteſt. Ut qvaliscunqve tamen earum ordo ſit, lubet illas revocare ad tres claſſes; ſcilicet ad vitia ſpirituum, humorum & partium ſolidarum.

§. 19. Primum qvidem vitio ſpirituum contingit abortus vel propter defectum vel propter commotionem illorum nimiam. Defectus ſpirituum ſi gravidæ accidat ab inedia & vigilijs diuturnis, vel à morbo qvodam vires deprædante, mirum non eſt, embryonem perire; id enim commercium præ oviparis omnes in genere viviparæ habent, qvod fœtui ſuo commune cum matre largiantur & alimentum atqve, ut ſic dicam, vitam. Itaqve quicquid ſpiritus

ritus ſive vires gravidarum deſtruit, illud fœtum qvoqve debilitat notabiliter, necatque, ſi defectus fuerit enormis.

§. 20. Qvid freqventius eſt, quam ab Ira, Terrore, Mœrore anxio, ſimiliqve ſpirituum commotione abortum fieri? Scilicet, dum hujusmodi animi affectu ſpiritus turbantur materni, neceſſe eſt, vel eosdem avocari ab utero, vel eundem irritare, vel in conſenſum rapere ſpiritus embryonis. Dum avocantur, infirmus deſeritur fœtus, levi ſuperveniente causâ intereundus; dum irritant uterum ejusqve motum vehementiorem excitant, non poteſt non abortus ſubſeqvi: ubi vero ſpiritus tenelli corporis ſimul exagitantur, accidunt utplurimum motus convulſivi, aut lethales ilicò, aut certè poſt partum etiam habituales, datâ quacunque occaſione, recrudeſcentes.

§. 21. Deinceps vitio humorum & in ſpecie ſangvinis materni ſequitur abortus, triplici ex capite, videlicet ſi abundantior ſit & fœtum ſuffocet; ſi parcior ſit & inſufficiens ad nutritionem fœtus; ſi corruptus ſit & cacochymicus, adeoque minus nutritioni aptus.

§. 22. Sane Plethora gravidarum non ſemel fœtum extingvere viſa eſt. Qvod ſi enim in adultis & robuſtioribus tam varium inde malum naſcitur; multo magis periculoſa puſillo erit, cujus corculum ad propulſandum ſangvinem, undiqve reſtagnantem, nullatenus ſufficit.

§. 23. E contrario ſi ſangvis deficiat, contabeſcit fœtus moriturqve ob alimenti penuriam. Itaque ab Hæmorrhagia inſigni præcipuè uterina id fieri crebrius ſolet. Nam & per fortiora emmenagoga, qualia ſunt *Sabina*, *Myrrha*, *Caſtoreum*, *Camphora*, ſimiliaque abortum excitari, nemin

arb

arbitror ignotum. Huc refer radicem *Filicis*, quæ aſſumta non fœtum tantum ejicit, ſed & ſterilitatem penitus infert, ac proinde Huhren Wurtz quibusdam dicta, notante *Joh. Hiſk. Cardilucio in Offic. Sanit. pag. 772.*

§. 24. Quid fœminarum Cacochymia valeat, ſi ſcilicet univerſam ſangvinis maſſam pravi corrumpant humores, id qvidem quotidiana loquitur experientia. Et quemadmodum iſtiusmodi ſubjecta per conſvetam purgationem menſtruam tantisper levantur; ita & hâc ſuppreſsâ, non deſinunt eosdem humores vitioſos ad uterum amandare. Quantum verò embryoni damnum hinc enaſcatur, nemo non intelligit. Ut taceam, morbos è tali cacochymia natos, quicunque illi fuerint, non tam à fœtu ſuperari facile, quam à matre magis robuſta.

§. Tandem ſub vitio partium ſolidarum intelligo ipſius uteri affectus, ſive hi per eſſentiam, ſeu per conſenſum tales fuerint. Secundum *Galenum* tres cauſæ ſunt, uterum proximê afficientes, *moles* nimirum, *pondus* ac *morſus*. Moles, ubi amplius diſtendi uterus neqvit, ſed propter anguſtiam fœtum grandiorem non tolerat. Pondus, cum, qvod in utero continetur, ejus vires gravitate ſua nimium ſuperat. Morſus ab acrium humorum in uteri cavitatem effuſorum vellicatione oritur, unde ad ejectionem ejus, qvod moleſtum eſt, irritantur fibræ.

§. 26. Clarius; in antecedentibus aſſerui, cauſam abortus proximam eſſe uterum impatientem, à qvo fœtus expellatur: Quicquid ergo uterum immediatê ſtimulat ad fœtus ejectionem intempeſtivam, abortus cauſa antecedens vocatur. Inter hæc autem ſunt qvæ immediatê uterum

terum afficiunt, ſunt item alia, quæ fœtum potius adeoqve ſaltem conſequenter & mediatè uterum attingunt, quæ nomine cauſarum remotarum veniunt. De his, quæ fœtum extingvunt aut inqvietum reddunt, ac eatenus abortum faciunt, ſatis jam dictum; reſtat igitur ut nunc quoque videamus, quæ uterum immediatè feriunt.

§. 27. Horum autem alia hærent in uteri cavo; alia ſaltem extra adveniunt: Quas itaqve *Galenus* recenſet abortus cauſas, molem ſcilicet, pondus, morſumque, in ipſa uteri cavitate hærent. Intelligitur autem ſub mole non tantum magnitudo fœtus, præſertim gemellorum, ad quam capiendam uterus nonnunquam inhabilis eſt, ſed & mola præter naturam inibi nata, ſive unica fuerit major, ſeu multiplex. Præterquam enim quod non parum alimenti convertat in ſui incrementum, & vel ipſo pondere moleſta ſit mola; ſaltem dubium non eſt, qvin embryoni eatenus quoque noceat, quatenus ſpatium occupat eidem debitum, in cujus defectu, nec formari aut enutriri, nec moveri commodè poteſt *Confer. Bartholini Cent. 3. hiſt. Ana. tom. 1. Th. Kerkringij Spicileg. Anat. Obſ. 38. & 95. aliosq;.*

§. 28. Pondus tunc præcipuè à gravidis obſervatur, quando vel mola major vel fœtus mortuus in utero reſidet. Sicut enim cadavera & qvæ morti proxima ſunt, ab omnibus habentur pro gravioribus: ita profectò tantam non fœminæ ſentiunt moleſtiam ab embryone grandiore, quantam experiuntur à mola vel fœtu mortuo longè minori.

§. 29. Morſus autem uti ab alijs humoribus acribus, in uterum effuſis, naſcitur, ita tum maximè naturam ſtimulat, quando per putredinem reſolutus in ſaniem qvaſi del-

queſc

[a]qveſcit mortuus embryo. Fortaſſis & hoc ex pacto fluor albus in ſubjectis ſcorbuticis cauſam præbet abortui, quod affluens acrimonia omninò inquietum reddat uterum.

§. 30. Atque hi modi ſunt, quibus immediatè uterus ad abortum irritatur, & quidem causâ hærente in ejusdem cavo. Non aberrabit tamen à vero, qui jam enarratis addere motus embryonis nimios & præternaturales velit. Qvotusqvisqve neſcit ab ira vel terrore gravidarum ſæpius epilepſiam oriri embryonum? Si tum ab intolerabili concuſſione ac jactatu, placenta uterina à ſede ſua abrumpatur, uterusque reddatur inquietus, jamjam præſto abortus eſt.

§. 31. Cæteræ cauſæ, uterum exterius afficientes ſunt vel magis externæ, hoc eſt extra corpus: vel minus tales, i. e. extra uterum, ad non extra corpus conſtitutæ. Magis externæ ſunt, quæ abdomen una cum ipſo utero feriunt, uti caſus, ictus, compreſſio nimia, oneris gravioris geſtatio &c.

§. 32. Ad magis externas pertinet quoque odor fœminis infenſus, unde hyſtericæ paſſiones excitari ſolent. Itaque ambra, Moſchus, Zibethum & fragrantiora multis nociva: alijs caſtoreum, odor extinctæ candelæ ac fœtentia quævis. Quo nomine *Camphora* quoque notatur *à Borello Cent. 2. Obſerv. 98.*

§. 33. Sed minus externæ ſunt, quæ extra uterum hærent in partibus vicinis, eundem tamen in conſenſum rapiunt. Ita enim à calculo veſicæ vel renum non rarò natum abortum teſtantur Medicorum obſervationes: ſimiliter ab alvi vel obſtructione nimia vel fluxu; præſertim ſi Dyſenteria vel Teneſmus accidat.

§. 34. Idem valent ferina tuſſis vomitusqve difficiles. Et quamvis gravidarum non paucæ quotidiano ferè vomitu ſatis vexentur ſine damno embryonis; non tamen adducor, ut emetica gravidis proficua, ne dicam tuta, credam. Etenim à Pharmaco magis impetuoſus imò & inanis interdum ſequitur conatus: quæ verò ſua ſponte accidunt vomitiones, plerumque facillimæ ſunt.

§. 35. Saltem duplex à ſumto Vomitorio vel purgante fortiori periculum imminet. Ratione matris ſcilicet, metuendum ne menſium fluxus concitetur intempeſtivus, quod ab iſtiusmodi medicamentis fieri non raro ſolet: item ne alimentum ſubducatur Embryoni, neve uterus irritetur. Ratione autem fœtus, præſentisſimum erit damnum, ſi facultas medicamenti purgans, ad maſſam ſangvineam delata, ipſum corpus tenerrimum aggrediatur. Et quemadmodum in nutrice lac quoque catharcticum redditur à ſumto pharmaco, quid obſtat, ſimile quid ad placentam uterinam, fœtumque tranſire?

§. 36. Verum jam ſatis dictum de cauſis abortus, pergo ad ſigna ejusdem. Non autem neceſſum erit, pluribus diſſerere de Abortu jam facto; quis enim fœtum immaturum non diſtingvat à perfecto? Potius de imminente Abortu judicandum eſt accuratius, ne perdatur, quod ullâ ratione ſervari poteſt.

§. 37. Suntqve inſtantis Abortus ſigna juxta *Hippocratis* Sect. 5. Aph. 37. *mammæ ſubito flacceſcentes*. Cujus rationem qui deſiderat, aliam forte non impetrabit à me; quam quod infirmitas totius in fœminis hinc appareat, non aliter atqve in viris ex genitalium langvore; id quod ani-

culæ cum cura obſervant in pueris ægrotantibus, malum ſcil. omen eſt, ſi ſcrotum deprehendatur flaccidum: Nimirum vanæ ſunt, quas inter uterum mammasqve vaſorum anaſtomoſes ad declarandam harum partium ſympathiam fingunt. Qvid enim opus eſt, ut ad occultam vel potius imaginariam confugiamus cauſam, cum ex doctrina ſpirituum ſine difficultate hujusmodi conſenſus demonſtrari qveat.

§. 38. Certiora magisqve propinqua ſigna præbet dorſi acutus dolor & abdominis, verſus pudenda deſcendens, qualis aliàs in fluxu menſium ſcorbuticis qvibusdam accidit. Qvod ſi conatus egerendi ſupervenerit, qvi parturientibus eſt proprius, abortus jamjam imminet, præſertim ſi venter inſimul deſcendat, ſitu ſcilicet fœtus, ad egreſſum ſeſe inclinantis, mutato.

§. 39. Interea diſruptis membranis effluit ex utero aqva, & ſi placenta qvodammodo divulſa fuerit ab utero, ſangvis plus minus copioſus. Eqvidem ſciendum eſt, ex hæmorrhagia ſola non prædici abortum tutò; qvid, ſi enim in plethoricis natura ſeſe levare ab onere abundantis ſangvinis velit? Si verò cœtera concurrant, periculum inde imminens non vani auguramur.

§. 40. Sed peſſimum eſt, ſi qvæ prodeunt, fœtida ſint ac ſanioſa, qvoniam hoc ipſo ſatis apparet, embryonem aliqvandiu mortuum putridumqve jamjam exiſtere. Id verò, qvemadmodum nullam ſpem ſervandæ prolis ſupereſſe ſinit, ita etiam matri damnoſum eſt utplurimum.

§. 41. In genere qvidem Abortus omnis fœminæ magis periculoſus eſt, quam partus legitimus, ſcilicet propter

 con-

concurrentem abortus præternaturalem cauſam; Ita enim obſervamus ſponte ſuâ decidere fructus maturos &, dehiſcentibus ſiliqvis antea firmiter clauſis, effundi ſemina, quæ ad perfectionem pervenerunt debitam: cum ante maturitatem ſine violentia qvadam vix decerpi aut erui qveant.

§. 42. Speciatim, ſi fœtus fuerit extinctus, hic difficilior partu vivo exiſtit, qvod inter pariendum embryo motum nec ſitum ſibi commodum ad egrediendum quærat, nec uterum excitet juvetqve ſuo motu. Aſt longè pejor metuendus eſt ſtatus, ſi fœtus computruit: qvo enim diutius geſtatur, eò magis quoque uterum corrumpit, ne dicam, univerſum corporis habitum. Hinc enim aut morbos graviores, aut ſaltem ſterilitatem ortam fuiſſe, qvotidiana loqvitur experientia.

§. 43. Qvod tandem Curam attinet; ea potisſimum præſervatoria eſt, cum cavendum ſit omnibus modis, ne abortus fiat, id qvod non aliter fieri poteſt, qvam ſi reſpiciamus ad cauſas. Quapropter ſi defectus adſit ſpirituum, gravidaque viribus deſtituatur, conveniunt Analeptica, ſpirituoſa & aromatica; qvo nomine uſitatisſimus eſt *balſamus Embryonum*, cochleatim ſumtus, aut ſaltem externè cum pane mellito aromatibusqve varijs applicatus ventri. Eundem in finem præſcribitur *Confectio Alkermes*, ſed incompleta, quoniam Ambræ, Moſchiqve uſum non paucæ reformidant.

§. 44. Dubito autem, an tanta ſit virtus granorum Kermes, in ſe ſpectatorum, vel, qvod *Hæfero in Herc. Med. l. 7. c. 3. p. 398.* placet, ſerico Kermeſino, ſi ad ſcrupulum detur

tur minutim inciſum. Nihilo meliora ſunt ovorum germina ſive gallaturæ, à mulierculis ad ſuperſtitionem usqve æſtumatisſimæ; ſiqvidem nec ſpiritus hoc pacto corroborantur commodè, nec tanta eſt gallaturæ præ ovo reliquo prærogativa.

§. 45. Dubio procul ex eodem fundamento, ut ſpiritus vitales gravidæ reſtituantur, à *D. Michaele in Pr. Clin. p. 273.* commendatur Cor pulli è vivo extractum & adhuc palpitans; cui ſane tantam facultatem tribuit, ut & tunc temporis convenire qveat, qvando jamjam ſangvis imminente abortu ex utero ſtillat. Sed fides ſit penes Autorem.

§. 46. De vino interim qværitur, qvid ſentiendum, cum non pauci cum *Hartmanno in Pr. Chym.* Malvaticum qvidem concedant gravidis, reliqvum omnino prohibeant? Reſpondeo, rectè qvidem vinum denegari, & qvidem qvodcunqve, ſi abortu inſtante hæmorrhagia jam adſit, ſi calor febrilis aut alia concurrant, qvæ vini uſum disſvadere posſint. De cœtero *vinum omne, generoſius* potisſimum, non minus quam balſamus embryonum, *aqva vitæ mulierum* & reliqva ſpirituoſa vel aromatica confortativa erunt admodum laudabilia, ſi ex ſumma virium proſtratione, v. g. ab inedia ſimilibusqve ex cauſis abortum metuamus.

§. 47. Par erit medendi ratio, ſi à terrore ſpiritus conſternati fuerint; nam & *ſpiritus liliorum convallium, aqvæ ant apoplecticæ omnes, aqva contra terrorem* Schröderi, & qvicqvid contra terrorem aliàs exhiberi ſolet, optima ſunt, niſi à ſuperveniente vel æſtu vel hæmorrhagia itidem

dem prohibeantur: Tum enim egregius erit ſuccus aſtacorum, ſumme laudatus ab *Hartmanno cit. loc.*

§. 48. Contra, ſi ab ira ſpriritus omnisqve Maſſa Sangvinea commoveantur & æſtuent, proſunt refrigerantia cum hypnoticis, ſed temperata. Præ cœteris hic arridet *Emulſio ſeminum frigidorum & papaveris albi cum julepo violarum*: item *ſpecificum cephalicum Michaelis & Cinabarina ſimilia*, cum opiatorum modico.

§. 49. In ſangvinis abundantia Venæſectio locum habet. Qvanqvam enim noſtratium conſvetudo, juxta qvam gravidis in genere circa medium geſtationis tempus venam ſecari jubent, approbari penitus non poſſit, cum in ſubjectis minus ſangvineis, præſertim ſi mittatur largius, abortus provocetur, juxta *Hippoc. l.5. aphor. 31.* Nihilominus ſi conſtet, fœminam eſſe plethoricam, adhibeatur V. S. ſecurè i. e. partitis vicibus. Nam & ad hunc modum liberatæ ſunt ab abortu futuro, quæ antea aliqvoties propter plethoram abortum fecerunt, cum crebrius reiteraretur V. S. vid. *Panaroll. Pent. 1. Obſ. 10. River. Cent. 1. Obſ. 53. Bernh. Verzaſchæ Cent. 1. Obſ. 82. Corn. Stalpartij van der Wiel, Cent. Pr. Obſ. 65.*

§. 50. Si verò ab Hæmorrhagia ſangvinis defectus metuendus ſit, adſtringentia dentur, quem in finem *Biſtortæ ac Tormentillæ radix, ſemen plantaginis, ſangvis draconis, hæmatites* & ſimilia hinc inde commendantur, omnibus palmam præripiunt *corallia rubr. præparata*. Fruſtraneus autem aut nocivus magis eorum uſus erit, ſi fœtus fuerit mortuus, aut ſi placenta omnino divulſa eſt ab utero; tum enim nulla ſpes retinendæ prolis ſupererit.

§. 51. It

§. 51. In Cacochymicis potiſſimum ad vitia primarum viarum reſpiciendum eſt. Peccante acido, qvod in primis utero inimicum, dentur abſorbentia ſive præcipitantia ſic dicta, *Corallia, Mater perlarum, Ebur, lapides cancrorum, &c.* Hic enim uſus eſt terreorum genuinus adverſus abortum. An verò tanta ſit utilitas hinc deſumptorum amuletorum, ſi ætites ſ. *Lapis Aqvilæ*, vel *Magnes*, *lapis ſtellatus*, vel qvi reperitur in vulva, corde, aut inteſtinis cervarum, è collo ſuſpenſus geſtetur, dubito magnopere. Meo qvidem judicio aut nihil valent, aut ſi quid præſtant, operantur ſaltem phantaſticà impreſſione, hoc eſt, molliores fœminas erigendo, dum ſcilicet his confiſæ præſidijs, nihil timent, magisqve præſenti animo, qvicqvid forte obviam venerit, eludunt.

§. 52. Habent autem modicè laxantia, *folia ſennæ* puta & *rhabarbarum cum cremore* ♀*i* hîc qvoqve laudabilem uſum in Cacochymia, ſi bilioſa & pituitoſa cruditas gravidis infenſa ſit. Tantum enim abeſt, ab his lædi prægnantes, ut potius peſſima qvævis ſymptomata ſc. inappetentiam, vomitus atq; ſodam, agrypniam cum æſtu nocturno, palpitationes cordis ac Cephalalgiam ab ejusmodi laxantium uſu legitimo mirabiliter ſæpiusqve ſublata viderit. *Dn. D. Rivinus*, meus in Arte Medica Præceptor fideliſſimus.

§. 53. Qvod ſi porro ſuſpicio adſit concurrentis molæ, qvæ tamen admodum incerta erit, naturæ totum committendum eſt negotium; ſiqvidem nulla excogitari poſſunt remedia molam expellentia fœtumqve ſimul cuſtodientia. Interim probe obſervandum, ne naturam impediamus, ſi qvando conatu laudabili ejicere molam velit,

in ijs ſcilicet, qvæ gravidæ per errorem putantur. Nimirum ſi mola fuerit ſola, juvandus potius naturæ conatus eſt, ut eruatur lolium. Si vero mola cum fœtu accreſcat, ſatius eſt expectare meſſem, ſeu legitimam partus horam, ne cum lolio perdatur triticum, qvod obiter addimus (licet ad Diſſertationem noſtram ſtrictè non pertineat) uti etiam ſubſeqventes theſes.

§. 54. Sed fœtus mortuus, quid impedit, qvo minus ejiciatur? Cautione tamen opus eſt, ne pro mortuo habeatur, qvi ſaltem debilior exiſtit. Videlicet experientia teſtatur, eadem ſigna, qvæ fœtum mortuum indicant, non nunqvam in gravidis deprehendi, fœtu ſuperſtite. Fieri hinc poteſt, ut horror parturientem invadat, dum inter ſudandum refrigeratur, ſimilibusqve ex cauſis. Si tum per aliqvot dies non moveatur fœtus langvidior, prægnansqve malè ſe habeat, nemo eſt, qvi embryonem non ſtatuat mortuum, ſed perperam; vidimus enim non ſemel eundem poſtea vivum prodijſſe.

§. 55. Itaqve niſi jamjam putrida ex utero effluant, ſatis certi de interitu fœtus eſſe non poſſumus. Hîc verò demum ſalvâ conſcientiâ fœtum pellentia fortiora v.g. *oleum ſuccini atqve ſabinæ, camphora, caſtoreum* & ſimilia exhiberi licet, nempe ſi embryo in ſitu ad egreſſum commodo conſtituatur. Sin minus, tandem ad auxilium deveniamus Chyrurgicum, extrahendo fœtum, etiam in partes diviſum ubi integer educi neqvit.

§. 56. Solet autem embryonis putredo plerumqve matrem inficere, ut ſupra dictum; atqve ideò peculiarem hoc in caſu præ reliqvis puerperis curam reqvirit fœmina.

Danc

Danda nimirum opera eſt, ut repurgetur uterus per convenientia balſamica, putredini reſiſtentia & antifebrilia: erunt igitur maximè appropriata remedia, *lapides cancrorū flores ſulphuris*, ☿ *diaph.* ♂, *Antihecticum Poterij*, & ex regno vegetabili *carduus benedictus*, *artemiſia*, *petroſelinum*, *Ariſtolochia*, *myrrha*, *crocus* & ſimilia.

§. 57. Hæc potiora ſunt, qvæ circa curam abortus monenda duxi. Plura ſuperaddi poſſent, præcipue cauſas externas concernentia; ſed cùm nulla fermè his difficultas inſit, lubens eadem præterire malui, brevitatis ſtudio. Ecqvis non intelligit remedia non tam uterina, qvam omnis generis adſtringentia, ſtomachica, becchica, imò & anodyna reqviri? qvando per conſenſum cum alijs partibus abortus imminet.

§. 38. Nec deniqve neceſſarium arbitror, prolixè hic tradere methodum tractandi fœminas, poſtqvam abortum jamjam fecerunt; non enim aliter tunc temporis conſiderari poſſunt, qvam puerperæ, unde parem qvoqve poſtulant Medicinam. Diætam brevitatis causâ omittimus; poterit tamen ſecundum cauſas ex remotioribus non-naturales, ſymptoma noſtrum inducentes & ſuperiùs recenſitas adornari atqve inſtitui, ne immoderatus rerum non-naturalium uſus magis magisqve noceat atqve acceleret abortum.

Ad Experientiſſimum Dn. Doctorandum προσφώνησις.

SÆpius in campis interqve nitentia culta
infelix lolium & ſteriles dominantur avenæ,
Ut canit egregiè facundi vena Maronis:
Non tamen intendit Latialis Homerus avenam
frugiferam & φρῶμον, qvi pabula grata caballis
præbet, & humanam pariter concurrit ad eſcam:
Non: zizania ibi vel inutilis herba * notatur.
Talis avena *tuum modium* non implet, AMICE,
quæ ſit iners & inanis: eam *metiris* avenam,
Doctorum tenero qvæ grata futura palato:
id præclara docent conamina, Phœbus honore
qvæ penſare novô meditatur: plura ſeqventur
munera: *Sic modius multam Tibi promet avenam,*
excipietqve tuam ſementem meſſis opima.

* Ægylops i. e wilder oder tauber Haber.

αὐτοσχεδ.

D. GEORGIUS CHRISTOPHORUS PETRI ab Hartenfelß/
Sacri Pal. Cæſ. Comes, Archiat. Electoral. Mog.
Fac. Med. Aſſeſſor p. t. Academiæ RECTOR.

Nobiliſſ. atqve Clariſſimum
DN. DOCTORANDUM,
GEORGIUM CHRISTOPHORUM Habermas/
Practicum in Patria feliciſſimum, feliciter pro LICENTIA
diſputantem, gratulabundus ita alloqvitur
PRÆSES.

IMbellis Sexûs ponis ſuccurrere morbo:
Pergas! Ex voto ſic TIBI creſcet honos.

NOB

NOBILISSIMO
DOMINO
GEORGIO CHRISTO-PHORO Habermas/

Practico Leucopetræo
AMICO ac FAUTORI honoratiſſimo
DE
ABORTU,

Pro
DOCTORIS MEDICI Corona & Gradu
ſtrenuè certanti
animitus hisce gratulatur
HENRICUS CHRISTOPHORUS ALBERTI,
Med. Doct. Facultatis ut & Conſilij Secreti
Aſſeſſor Extr. Patr. Pract.

HABERMAS laudem reperis, nam condis *avenam*
Qvam ſtudium Medicum porrigit atqve fovet.
Volvis, non rodis, tot tanta volumina Muſæ
Hinc TE ſub *modio* non latitare ſinunt.
Sed potius ductum ſtimulo TE ad pulpita pellunt,
Ut famam mures rodere ſic neqveant.
Suffocet Oeconomus murem qvi rodit *avenam*,
Felis itemqve minax inſidietur ei!
Pergas & porro tantis incumbere cœptis,
Sic meritæ laudis nullus *Abortus* erit.

Wer

WEr hier auff dieſen Rund will Ehr und Ruhm erjagen /
Muß nicht im Nebel-Dampf der Wolluſt müßig gehn/
Beſondern allen Fleiß und Kräffte daran wagen/
So wird Er auch beglückt in höchſten Ehren ſtehn/
Diß haſt **Du werther Freund** von Kindheit an erwogen /
Dein unverdroßner Fleiß iſt jedermann bewuſt /
Die Wolluſt haſt du nie dem Fleiſſe vorgezogen /
Die kluge Wiſſenſchafft/das war ſtets deine Luſt.
Drumb wird dein hoher Ruhm auch jetzt ſchon einverleibet
Der grauen Ewigkeit/in dem der Muſen Hand/
Als *Doctorandum* dich in Ihr Regiſter ſchreibet
Und deinen ſteten Fleiß macht überall bekant.
So ſey beglücket dann in dieſem Ehren-Stande
Kein herber Unglücks-Sturm muß auf dich kommen zu/
Sey deiner Eltern Freud/Nutz deinem Vaterlande
Leb allezeit vergnügt und in erwündſchter Ruh'.

Des Hn. M. von Saher ſämbtl.
Tiſch-Compagnie.